

การวิจัยโดยการสร้างทฤษฎีรากฐาน (Grounded Theory Study)

วรรณวดี เนียมสกุล* Ph.D.

ทฤษฎีรากฐาน (Grounded Theory) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบหนึ่งซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากสังคมวิทยา โดยมี Anselm Strauss และ Barney Glaser นักสังคมวิทยา เป็นผู้ค้นพบวิธีการวิจัยดังกล่าวในช่วงทศวรรษ 1960 นักสังคมวิทยา ทั้งสองท่านได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตายในโรงพยาบาลต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เนื่องจากได้สังเกตพบว่า เจ้าหน้าที่ทางด้านสุขภาพมีการพูดถึงความตาย และภาวะใกล้ตายของผู้ป่วยจากโรคร้ายแรงต่างๆ น้อยมาก ทีมวิจัยได้เข้าไปสังเกตภาวะใกล้ตายในโรงพยาบาลต่างๆ พร้อมทั้งซักถามเกี่ยวกับความรู้สึกเกี่ยวกับการตายกับผู้ป่วย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย รวมถึงวิธีการเผชิญกับภาวะวิกฤตดังกล่าวของบุคคลเหล่านี้ และได้มีการบันทึกข้อมูลต่างๆ (Field notes) ตลอดระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นทีมวิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ผ่านการพูดคุยและ แลกเปลี่ยนบันทึกระหว่างกัน เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการต่างๆ และบริบทที่ทีมวิจัยได้เข้าไปเกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องดังกล่าวทำให้ Strauss และ Glaser ได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับ องค์การทางสังคม (Social organization) และลำดับเวลาเกี่ยวกับความตาย (Temporal order of dying) การค้นพบดังกล่าวนำไปสู่การสร้างและพัฒนาทฤษฎีของ วิธีการทำวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งนักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยของตนได้ ตำราเรื่อง การค้นพบทฤษฎีรากฐาน (The Discovery of Grounded Theory) ได้ถูกเรียบเรียงขึ้นโดยนักสังคมวิทยาทั้งสองท่านในปี ค.ศ. 1967 โดยให้สาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการขั้นพื้นฐานในการพัฒนาทฤษฎีใหม่แทนการทดสอบสมมติฐานจากทฤษฎีเดิมที่มีอยู่ (Charmaz, 2006) ตำราเล่มดังกล่าวให้ประโยชน์ต่อการสร้างทฤษฎีระดับกลาง (Middle-range Theory) อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การสร้างทฤษฎีรากฐาน หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า การสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (ชาย โปริลิตา, 2547) มีการนำมา ใช้สอนนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานฟรานซิสโก โดยผู้ให้กำเนิดวิธีการวิจัยดังกล่าว ทั้งสองท่านในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 (Stern & Covan, 2001) ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ในระยะเวลาต่อมา กลุ่มพยาบาลได้ มีการนำเอาทฤษฎีรากฐานมาเป็นวิธีการในการทำวิจัยเชิงคุณภาพอย่างแพร่หลาย ยกตัวอย่างเช่น การพยาบาลผู้ป่วยที่มี ภาวะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย (Sun, Long, Boore, & Tsao, 2006) จากนั้นได้มีพยาบาลหลายท่านได้เขียนบทความและ ตำราเพื่อเผยแพร่ผลงานอย่างมากมาย สื่อเหล่านี้ได้อธิบายชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการสร้างทฤษฎีรากฐานที่เข้าใจง่ายเมื่อ เปรียบเทียบกับตำราเล่มแรก และได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยที่สนใจในการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ ต่อมาอย่างมากมาย (Munhall, 2007)

กว่าสี่สิบปีที่มีการพัฒนาทฤษฎีรากฐาน ทฤษฎีดังกล่าวได้ส่งผลสำคัญต่อนักสังคมวิทยาในการสร้างทฤษฎีทาง สังคมวิทยาต่างๆ (Stern & Covan, 2001) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีรากฐานเรื่อง บทบาทของ ดนตรีที่มีต่อการควบคุมภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่น (Saarikallio & Erkkila, 2007) ทฤษฎีรากฐานได้มีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยสเตราส์ได้มีการพัฒนาการสร้างทฤษฎีรากฐานและแต่งตำราใหม่ออกมาเผยแพร่ เช่น ตำราที่เขา เขียนร่วมกับ Juliet Corbin ชื่อ พื้นฐานในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ: กระบวนการและเทคนิคในการสร้างทฤษฎีรากฐาน (Basics of Qualitative Research: Theory Procedures and Techniques) (Strauss & Cobin, 1990, 1998) ตำราเล่ม ดังกล่าวได้ยกตัวอย่างและแบบฝึกหัดสำหรับผู้อ่านได้มีโอกาสได้ฝึกฝนกับสถานการณ์ต่างๆ ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างไร ก็ตาม Glaser (1992) ได้วิจารณ์อย่างรุนแรงเกี่ยวกับงานของ Strauss และ Corbin เขาระบุว่างานของทั้งสองได้ทำลาย หลักพื้นฐานของกระบวนการสร้างทฤษฎีรากฐาน โดย Glaser กล่าวว่า งานของทั้งสองเป็นการสร้างทฤษฎีจากการผลักดันข้อมูล (force data) มากกว่าการสร้างทฤษฎีที่ได้มาจากการค้นพบข้อมูลเอง (Allow data to emerge) ทั้งนี้ เขาได้แต่งตำราเพิ่มเติม เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการค้นพบในครั้งแรก

* พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตถ์

อย่างไรก็ตาม Munhall (2007) ได้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงของวิธีการทำวิจัยเกิดขึ้นได้เมื่อเวลาผ่านไปและยากที่จะหลีกเลี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาเหล่านี้ ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาที่ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีรากฐานได้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีรากฐานขึ้นสองแนวคิด ผู้ที่เชื่อตามแนวคิดของ Strauss จะถูกเรียกว่า Straussian ในขณะที่ ผู้ที่เชื่อตามแนวคิดของ Glaser จะถูกเรียกว่า Glaserian ซึ่งในปัจจุบันการสร้างทฤษฎีรากฐานยังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักวิจัยที่ต้องการสร้างทฤษฎีระดับกลาง การที่นักวิจัยจะเลือกใช้แนวคิดของใคร ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้วิจัยคนนั้นมีมุมมองเกี่ยวกับการค้นหาคำตอบที่แน่นอนอย่างไร (Inquiry paradigm) กล่าวคือ ผู้ที่เชื่อตามแนวคิดหลังปฏิฐานนิยม (Postpositivist inquiry paradigm) ก็จะเลือกแนวคิดของ Glaser ในการสร้างทฤษฎีรากฐาน แต่ผู้ที่ต้องการค้นหาแนวคิดแบบนฤมิตนิยม (Constructivist paradigm) ก็จะเลือกใช้วิธีการที่เสนอโดย Strauss ในการสร้างทฤษฎีรากฐาน

นักวิจัยจะเลือกใช้ระเบียบวิธีการสร้างทฤษฎีรากฐานใน 2 ลักษณะได้แก่ constructivism (นฤมิตนิยม) และ objectivism (ภาวิสัย) ซึ่งในสองลักษณะจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัย เป้าหมายกว้างๆ ของการศึกษาได้แก่ การอธิบาย (Explanation) การทำความเข้าใจ (Understanding) หรือการปรับรูปแบบใหม่ (Transformation) จะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากทั้งสองลักษณะ การสร้างทฤษฎีรากฐานจากทั้งสองลักษณะมีความแตกต่างกันในหลายด้าน constructivism เชื่อว่าบุคคลมีการสร้างความรู้หรือความเป็นจริงในชีวิตโดยขึ้นอยู่กับความรู้ ค่านิยมและความเชื่อของเขาเอง โดยพวกเขาจะใช้คุณลักษณะต่างๆ ในการตีความหรือให้ความหมายต่อสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่ได้มองข้ามในเรื่องของความเป็นจริงภายนอกที่อาจเกิดขึ้น พวกเขาเชื่อว่าบุคคลแต่ละคนสร้างความเป็นจริงในชีวิตของตนเองตามการตีความในสิ่งต่างๆ ที่ตนประสบมา (Jonassen, 1991)

Charmaz, (2000, 2005, 2006) ได้เขียนตำรามากมายเกี่ยวกับ นฤมิตนิยม (constructivism) โดยมีการประยุกต์กฎพื้นฐานมาจากมหาวิทยาลัยชิคาโก เมื่อทำการศึกษาวิจัยในเรื่องใดๆ ก็ตาม นักนฤมิตนิยม จะเน้นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษาและสนใจในความจริงซึ่งมี

หลากหลาย นักวิจัยจะสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ ทบทวนเหตุการณ์ที่ได้ประสบมา และมีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน ผู้เข้าร่วมวิจัยจะให้ความหมายของสิ่งต่างๆ โดยบอกเล่าผ่านทางภาษา ทั้งภาษาท่าทางและ/หรือภาษาพูด ผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัยจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยนักวิจัยเองก็ต้องตระหนักต่อบทบาทในฐานะนักวิจัย ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ ค่านิยมและความเชื่อที่อาจมีผลต่อการศึกษานั้น ดังนั้นเมื่อนักวิจัยใช้ลักษณะ constructivism ในงานวิจัยของตนก็ควรจะใช้การใช้ปฏิกริยาสะท้อนความคิด (Reflexivity) ในการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่งานวิจัยของตน (Charmaz, 2006)

ในทางตรงกันข้าม กรณีที่นักวิจัยเลือกใช้การสร้างทฤษฎีรากฐานในลักษณะ วัตถุวิสัย (objectivism) ก็จะเน้นเกี่ยวกับความรู้ของบุคคลเป็นสิ่งที่มียู่ในตัวเอง และเป็นอิสระจากตัวนักวิจัย โดยมีต้นกำเนิดมาจากความสนใจในความเป็นจริง (realism) นักวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีนี้จะมีระยะห่างกับผู้เข้าร่วมวิจัย และมีความเชื่อว่าความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว และสามารถค้นหาได้ผ่านงานวิจัย นักวิจัยจะวางตนเป็นกลางให้มากที่สุด พวกเขาจะได้มโนทัศน์จากข้อมูลหรือค้นพบความหมายต่างๆ จากข้อมูลที่มีอยู่ (Glaser & Strauss, 1990) ข้อมูลในความคิดเห็นของนักวิจัยที่เชื่อในระเบียบวิธีนี้จะมียู่แล้ว บทบาทในฐานะนักวิจัยก็คือพยายามค้นหาทฤษฎีดังกล่าวจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจะมีความระมัดระวังอย่างมากขณะที่สร้างทฤษฎีขึ้น เช่น ผู้วิจัยจะไม่นำค่านิยมส่วนตัวมาใช้ในขณะที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Charmaz, 2006)

การสร้างทฤษฎีรากฐานและปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)

นักวิจัยหลายคน ต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) เป็นทฤษฎีที่เป็นโครงสร้างรากฐานของ Grounded theory (Charmaz, 2006; Munhall, 2007; Glaser & Strauss, 1967; Strauss, 1987) การศึกษาประวัติที่มาของการสร้างทฤษฎีรากฐานช่วยในการอธิบายความคิดเห็นดังกล่าวได้ กล่าวคือ Strauss ได้นำเอาความรู้เกี่ยวกับลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งได้รู้เรียนมาจากสมัยเป็นนิสิตปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยชิคาโก โดยมีการปรับมาจากความคิด

เกี่ยวกับแนวปฏิบัตินิยมมาจาก Blumer (1969) และ Mead (1934) ลัทธิปฏิบัตินิยมเป็นมุมมองหนึ่งทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาษาและการสื่อสาร ผู้ที่เชื่อในแนวคิดนี้จะเชื่อว่า การมีปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลกับคนอื่น ๆ ทำให้เกิดการสร้างความตน ความเป็นจริง และสังคมขึ้น (Charmaz, 2006) ในขณะเดียวกัน Glaser เป็นผู้ชำนาญทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพทางคณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบียได้เพิ่มเติมความคิดที่ว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มีอิทธิพลทำให้บุคคลมองเห็นโลกที่ตนเองอาศัยอยู่ เขาอธิบายว่าชีวิตนั้นมีคุณลักษณะที่ไม่คงที่ ซับซ้อน เปลี่ยนแปลง และมีกระบวนการ เมื่อภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของผู้วิจัยทั้งสองท่านมารวมกันทำให้เกิดการสร้างทฤษฎีรากฐานที่มีความเป็นเหตุเป็นผล มีความความน่าเชื่อถือเพราะมีรากฐานมาจากระเบียบวิธีทั้งเชิงปริมาณและการตีความจากระเบียบวิธีของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Dey, 1999)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) ให้ความสำคัญกับการสื่อสารซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้มีการแสดงความรู้สึก ความปรารถนา ความต้องการ ความคิดเห็น และเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Strauss, 1987) ซึ่งทำให้กล่าวได้ว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิปฏิบัตินิยม ด้วยความเป็นมาดังกล่าวจึงถือได้ว่าทั้งปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ และลัทธิปฏิบัตินิยมเป็นรากฐานแรกของการสร้างทฤษฎีรากฐาน นักวิจัยทุกคนที่สนใจใช้ทฤษฎีรากฐานเป็นระเบียบวิธีวิจัยในงานของตนจึงต้องตระหนักถึงการไข่มโนทัศน์ของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ Adele Clarke (2005) นักสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ซานฟรานซิสโก ได้เสนอ การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) ขึ้นเนื่องจากเธอเห็นว่านักวิจัยในยุคหลังนวยุคนิยม (Postmodernism) แม้จะมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำให้ได้ความคิดเห็นหลากหลาย และมีการเรียบเรียงบรรยายสิ่งที่ค้นพบจากผู้เข้าร่วมวิจัย แต่ก็ยังละเอียดในเรื่องของบริบททางสังคมอยู่ เธอได้เสนอกลวิธีในการวิเคราะห์สถานการณ์ได้แก่ การสร้างแผนที่สถานการณ์ (situational map) การสร้างแผนที่สังคมหรือพื้นที่ของสถานที่ที่ไปศึกษา (social worlds/arena maps) ตลอดจนการสร้างแผนที่แสดงสถานะหรือตำแหน่งของสถานที่ไปศึกษา (positional map)

คุณลักษณะของการสร้างทฤษฎีรากฐาน

Clark และ McCann (2003) ได้เสนอคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการในการสร้างทฤษฎีรากฐานไว้ ดังนี้

1. ความไวในการสกัดทฤษฎี (Theoretical Sensitivity)

ความไวในการสกัดทฤษฎี (Theoretical sensitivity) หมายถึง คุณลักษณะของนักวิจัยที่มีความสามารถในการสกัดทฤษฎีจากการค้นพบ กลุ่มหรือหมวดหมู่ (category) ของข้อมูลที่ศึกษา (Glaser, 1978) คุณลักษณะนี้จะช่วยให้นักวิจัยได้สร้างทฤษฎีอย่างแท้จริงโดยมาจากข้อมูลที่ศึกษา ความไวในการสกัดทฤษฎีนั้นต้องการคุณสมบัติที่หลากหลายของนักวิจัยได้แก่ ความกระตือรือร้นของผู้วิจัยในการตรวจสอบข้อมูลให้เร็วที่สุดเมื่อเก็บข้อมูลมาได้ ในขั้นตอนนี้นักวิจัยจะใช้ประสบการณ์ส่วนบุคคลและเชิงวิชาชีพในการสรุปแนวคิด หรือโน้ตค้นจากข้อมูล และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหรือโน้ตค้นต่างๆ (Glaser, 1978) การมีความรู้ที่กว้างขวางของนักวิจัยจะช่วยทำให้เพิ่มความสามารถในการทดสอบข้อมูลต่างๆ นอกจากนี้นักวิจัยควรเป็นผู้มีจินตนาการ ที่กว้างไกลในการตีความหมายของประชากรกลุ่มที่ศึกษา ทิศนะด้านอุปมาน (Inductive perspective) เป็นตัวอย่างของคุณลักษณะที่ต้องการของนักวิจัยในการสร้างทฤษฎีรากฐาน เพราะจะช่วยให้นักวิจัยได้สร้างทฤษฎีจากที่เห็นได้อย่างเด่นชัดไปสู่ระดับทฤษฎีที่มีเป็นนามธรรม นักวิจัยที่ชอบความท้าทายก็เป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งที่ช่วยให้มีความไวในการสกัดทฤษฎี เพราะเขาจะพยายามตรวจสอบและสร้างทฤษฎีให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

2. การเลือกตัวอย่างเพื่อตรวจสอบทฤษฎี (Theoretical Sampling)

นักวิจัยจะตัดสินใจในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างบนพื้นฐานของความคิดเห็นของตนเองก่อนจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะกระทำไปพร้อมๆ กับการเลือกสถานที่เก็บข้อมูลและวิธีการในการเก็บข้อมูล ขั้นตอนดังกล่าวเรียกว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ทันทีที่นักวิจัยได้เก็บข้อมูลในครั้งแรก และมีข้อมูลดังกล่าวในมือ และทำการวิเคราะห์แล้วนั้น นักวิจัยจะเริ่มมีการตัดสินใจที่จะมีทิศทางในการได้มาซึ่งข้อมูลที่มาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายและสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา นอกจากนี้นักวิจัยอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ในการเก็บข้อมูลหรือปรับกลวิธีในการเก็บข้อมูล

ได้ตลอดเวลา กระบวนการต่างๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนเรียกว่า การเลือกตัวอย่างเพื่อตรวจสอบทฤษฎี (Theoretical sampling) (Glaser, 1978; Schreiber, 2001) ในช่วงเวลานั้นนักวิจัยจะมีกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การตอบคำถามต่างๆ การสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมวิจัยรายใหม่ การกลับไปยังสถานที่เก็บข้อมูลซ้ำ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การหาความช่วยเหลือเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการต่างๆ การทดสอบสมมติฐาน และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Munhall, 2007)

ในการสร้างทฤษฎีรากฐาน มีคำแนะนำเกี่ยวกับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการค้นหา (domain of inquiry) ถ้าต้องการค้นพบองค์ความรู้ที่ไม่กว้างมากนักก็จะใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าองค์ความรู้ที่กว้าง Morse (1994) ระบุว่าในการสร้างทฤษฎีรากฐาน ควรจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 30-50 ครั้ง แม้ว่าการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจะช่วยให้แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลแก่นักวิจัย แต่การกำหนดกลุ่มตัวอย่างก็ไม่ได้สำคัญเท่ากับการเลือกตัวอย่างเพื่อตรวจสอบทฤษฎี (Theoretical sampling) สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นอีกก็คือความมั่นใจถึงความอิ่มตัวของข้อมูลในการสร้างทฤษฎี (Theoretical saturation) (ความอิ่มตัวในที่นี้หมายถึง การที่นักวิจัยเก็บข้อมูลไปเรื่อยๆ จนกระทั่งพบว่าไม่มีข้อมูลใดที่ใหม่เกิดขึ้นมาอีก) ยิ่งไปกว่านั้น นักวิจัยต้องสามารถที่จะอธิบายความไม่คงที่ของ กลุ่มหรือหมวดหมู่ที่จัดได้จากข้อมูลหมวดหมู่ย่อยต่างๆ (subcategories) และมโนทัศน์ (concepts) ต่างๆ โดยมั่นใจว่าความสัมพันธ์ระหว่าง category, subcategory, และ concepts มีความชัดเจนและแม่นยำพอ ทั้งนี้ เกี่ยวกับความอิ่มตัวของข้อมูลนั้นคุณภาพของข้อมูลที่เก็บมาได้นั้นสำคัญกว่าข้อมูลที่พบย่อยในการเก็บข้อมูล (Strauss & Corbin, 1990, 1998)

ความสามารถของนักวิจัยในการอธิบายการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยและคำถามการวิจัยที่ชัดเจนจะมีส่วนช่วยในเรื่องของความอิ่มตัวของข้อมูล (Morse, 1995) ระยะเวลาในการถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูลนั้นขึ้นอยู่กับความกว้างและความหลากหลายของเรื่องที่ศึกษา ถ้าเรื่องที่ศึกษาไม่กว้างมากนัก หรือไม่มีความหลากหลาย การอิ่มตัวของข้อมูลจะเร็วกว่า (Glaser, 1978) สำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพมือใหม่นั้น ควรได้รับการเตรียมและแนะแนวทางจากผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของข้อมูล (Munhall, 2007)

3. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Constant Comparative Analysis)

ในการสร้างทฤษฎีรากฐาน การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Constant comparative Analysis) จัดว่ามีความสำคัญมากในการวิเคราะห์ข้อมูล เพราะจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล (Strauss & Corbin, 1990, 1998) ขั้นตอนในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบมี 4 ขั้นตอนได้แก่

1. เปรียบเทียบเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละหมวดหมู่
2. บรูณาการหมวดหมู่ที่ได้และคุณสมบัติของแต่ละหมวดหมู่
3. กำหนดทฤษฎี
4. เขียนทฤษฎี

การได้มาซึ่งทฤษฎีเป็นผลลัพธ์มาจากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน การสัมภาษณ์แบบการสนทนากลุ่ม (Focus group interviews) และ/หรือ การเข้าไปสังเกตการณ์ ชนิดของการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งเป็นสามชนิด ได้แก่ การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ (Informal conversation interviews) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) และการสัมภาษณ์ปลายเปิด แบบมีมาตรฐาน (Standardized, open-ended interviews) (Patton, 1990)

ในการสร้างทฤษฎีรากฐานนั้นใช้การสัมภาษณ์แบบ Semi-structured interviews โดยมีการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยในการสัมภาษณ์ นักวิจัยเชิงคุณภาพมือใหม่หรือนักศึกษา ควรสร้างแบบสัมภาษณ์จากคำถามการวิจัย ภายใต้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจารย์ที่ปรึกษา แบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยข้อคำถามซึ่งมีตั้งแต่คำถามทั่วไปจนกระทั่งลงสู่คำถามเฉพาะเจาะจง (Stewart & Shamdasani, 1990) ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการกำหนดจำนวนข้อคำถาม อย่างไรก็ตาม จำนวนข้อคำถาม 10-12 ข้อ มีความเหมาะสมสำหรับแบบสัมภาษณ์แต่ละชุด ทั้งนี้เพื่อจำกัดเวลาไม่ให้นานมากเกินไปในการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิดจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถเล่าประสบการณ์หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย คำถามที่เจาะลึกเพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม (probe question) จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้เปิดเผยข้อมูลได้ละเอียดละออมากขึ้น ทำให้ข้อมูล

มีความหลากหลายและได้ข้อมูลจำนวนมากพอ (richness of data) นอกจากนี้แบบสัมภาษณ์อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ โดยนักวิจัยอาจเพิ่มข้อคำถามหรือลดจำนวนข้อคำถามลงขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้ในตรงประเด็นที่ต้องการหรือไม่

การสัมภาษณ์จะดำเนินไปด้วยดีถ้าผู้เข้าร่วมวิจัยรู้สึกปลอดภัยและสบายใจ นอกจากนี้การลดการรบกวนจากสิ่งต่างๆ ภายนอกจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่มากพอ นักวิจัยอาจบันทึกข้อมูลที่ได้โดยการบันทึกทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือร่วมกับการเขียน Field notes ทั้งสองวิธีนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือในการบันทึกเขียน Field notes แทนที่ผู้วิจัยจะให้ความสนใจกับผู้เข้าร่วมวิจัย กลับถูกทำให้ไขว้เขวเพราะต้องบันทึกสิ่งที่เห็นว่าสำคัญในขณะสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ตรงประเด็นที่ได้จากการเขียน Field notes เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และคุ้มค่าในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เช่นเดียวกับแบบรายงานผลจากการถอดบทสัมภาษณ์ (Transcript) ที่ได้จากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ที่รวมเอาทุกถ้อยคำพูด (transcribe verbatim) ที่มาจากคำพูดของผู้เข้าร่วมวิจัย ทำให้ได้ข้อมูลละเอียด แต่ก็ใช้เวลามากในการดำเนินการถอดเทป (Munhall, 2007)

การสังเกต (Observation) เป็นอีกวิธีการหนึ่งสำหรับการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ การใช้วิธีสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลละเอียดพอ การสังเกตมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสถานที่วิจัย เหตุการณ์ต่างๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างเก็บข้อมูล และบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ อีกทั้งยังทำให้สามารถอธิบายได้อย่างละเอียดแม่นยำในเรื่องของข้อมูลด้านบริบทต่างๆ ภายใต้สถานการณ์การเก็บข้อมูล เนื่องจากวิธีการเก็บข้อมูลในการสังเกตแต่ละวิธีมีทั้งประโยชน์และโทษ นักวิจัยจึงต้องระมัดระวังในการเลือกวิธีการสังเกตในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องตัดสินใจว่าจะเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในสถานการณ์นั้นๆ หรือจะสังเกตการณ์อยู่รอบนอก โดยไม่เข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์นั้นๆ เพราะการที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ อาจทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเปลี่ยนพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติมา ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริง ในทางตรงกันข้ามเมื่อนักวิจัยทำการสังเกตการณ์อยู่นอกสถานการณ์ก็จะไม่สามารถเข้าไปมีส่วนอย่างแท้จริงในสถานการณ์ก็ทำให้อาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์

อย่างไรก็ตามถ้าผู้สังเกตการณ์ได้รับการฝึกทักษะในการสังเกตการณ์มาเป็นอย่างดีก็จะทำให้การสังเกตการณ์มีประสิทธิภาพ (Strauss & Corbin, 1990, 1998)

4. การกำหนดรหัสและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding and Categorizing Data)

ในการสร้างทฤษฎีรากฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างทฤษฎีจากรูปแบบพฤติกรรมในปรากฏการณ์ที่ศึกษา ขั้นตอนแรกในการวิเคราะห์ข้อมูลก็คือการสร้างรหัสเชิงคุณภาพในการกำหนดลักษณะของข้อมูล การกำหนดรหัส (coding) เป็นกระบวนการที่นักวิจัยทำการจัดหมวดหมู่และสรุปข้อมูลที่จัดกระจายหรือเป็นส่วนๆ ให้มีชื่อสั้นๆ (short name) กิจกรรมการกำหนดรหัสข้อมูลประกอบไปด้วยการเลือก แยกแยะความแตกต่าง และการแบ่งกลุ่ม (Charmaz, 2000) ขั้นตอนการกำหนดรหัสมี 3 ขั้นตอนได้แก่ การกำหนดรหัสแบบกว้าง (open coding) การกำหนดรหัสแบบเชื่อมโยงความหมายของข้อมูล (Axial coding) และการบูรณาการข้อมูลที่จัดเป็นกลุ่ม (Selective coding) ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การกำหนดรหัสแบบกว้าง (open coding) อาจเรียกว่า การกำหนดรหัสระดับ 1 (level 1) หรือ substantive coding เป็นการกระจายข้อมูลออก (data expansion) ตลอดกระบวนการนี้ ข้อมูลจะถูกแตกกระจายออกเป็นส่วนๆ เพื่อกำหนดมโนทัศน์ (concept) และจัดหมวดหมู่ (category) (Clark & McCann, 2003) โดยนักวิจัยจะกำหนดรหัสหลายๆรหัสเท่าที่จำเป็น จนบรรลุเป้าหมายของการกำหนดรหัสแบบกว้าง (Strauss & Corbin, 1998) เป้าหมายของ open coding ก็คือ การระบุแนวคิดและการค้นพบคุณสมบัติ (properties) และมิติ (dimensions) ของแต่ละแนวคิด ซึ่งมีการแนะนำกลวิธีในการกำหนดรหัสหลายๆวิธี เช่น ต้องอยู่กับข้อมูลเสมอ เลือกใช้คำที่สะท้อนข้อมูลที่ได้ สร้างรหัสสั้นๆ เปิดกว้างในการสร้างรหัสใหม่ เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้กับข้อมูลอื่นๆ และมีความรวดเร็วในข้อมูลที่ได้มา (Charmaz, 2000; Munhall, 2007; Strauss & Corbin, 1990, 1998) โดยรูปแบบของการกำหนดรหัสแล้วนั้น นักวิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลดิบบรรทัดต่อบรรทัด เมื่อนักวิจัยคุ้นเคยกับข้อมูลแล้วตลอดจนได้กำหนดแนวคิดและหมวดหมู่ขึ้น ก็สามารถที่จะกำหนดรหัสจากประโยค หรือกำหนดรหัสจากข้อความในหนึ่งย่อหน้าได้

Open coding มี 2 ชนิด ชนิดแรก เรียกว่า in vivo codes ซึ่งเป็นการกำหนดรหัสตรงกับคำพูดของผู้เข้าร่วมวิจัยทุกประการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยในการป้องกันการใช้ความคิดรวบยอดของตนในการกำหนดรหัส อีกชนิดหนึ่งคือการกำหนดรหัสจากโครงสร้างทางสังคมวิทยา (sociological construct) ซึ่งเป็นกระบวนการที่นำเอาความเป็นวิชาชีพ ความรู้ และความเชี่ยวชาญ มากำหนดรหัส การสร้างแนวคิดเชิงวิชาการในการวิเคราะห์เป็นจุดเด่นของการกำหนดรหัสจากโครงสร้างทางสังคมวิทยา จะเห็นได้ว่าแม้ in vivo codes ทำให้ขาดคุณสมบัติความเป็นวิชาการ แต่ก็มีประโยชน์ต่อการจินตนาการสูง

ในขั้นตอนของ Open coding นักวิจัยจะมีการเปรียบเทียบข้อมูลกับข้อมูล และพยายามหารหัสที่พบบ่อยรหัสที่พบน้อยอาจถูกตัดทิ้งไปจากการวิเคราะห์ โดยทั่วไปแล้วนักวิจัยอาจจะยังไม่ได้รหัสที่เฉพาะเจาะจงในการเก็บข้อมูลช่วงแรกจนกระทั่งเวลาผ่านไปและมีความคุ้นเคยกับข้อมูลมากขึ้น ส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับ Theoretical sampling จะนำนักวิจัยไปสู่การเปรียบเทียบรหัสเก่าและรหัสใหม่ สามารถแก้ไขรหัสที่กำหนดไว้ และเริ่มต้นสร้างหมวดหมู่ใหม่ได้ เมื่อเวลาผ่านไป จะพบคุณสมบัติและมิติของแต่ละแนวคิดเรื่อย ๆ

4.2 การกำหนดรหัสแบบเชื่อมโยงความหมายของข้อมูล (Axial coding) Strauss (1987) ได้อธิบายว่า Axial coding เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่าง categories กับ subcategories ซึ่งเรียกว่า Theoretical or Level II coding มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดขอบเขตของข้อมูลที่ถูกทำให้กระจัดกระจายตอน open coding กิจกรรมพื้นฐานของ axial coding มี 7 ข้อ ได้แก่ 1) กำหนดคุณสมบัติและมิติของ category ที่ได้มาจาก open coding 2) ระบุความหลากหลายของเงื่อนไขต่างๆ (conditions) การกระทำและปฏิสัมพันธ์ (actions/interactions) และผลที่เกิดขึ้น (consequences) สัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่ศึกษา 3) เชื่อมโยง categories กับ subcategories ผ่านการกำหนดข้อความ (statement) ที่ระบุถึงความเชื่อมโยงดังกล่าว และ 4) ค้นหาเบาะแสในข้อมูลที่จะแสดงถึง ความเชื่อมโยงของ แต่ละ major categories (Strauss & Corbin, 1998)

ขณะดำเนินการ axial coding นักวิจัยต้องตอบคำถามที่เริ่มต้นด้วย ทำไม ที่ไหน อย่างไร และเมื่อไหร่

ซึ่งการค้นหาคำตอบที่จะตอบคำถามดังกล่าวจะนำไปสู่การค้นพบความสัมพันธ์ระหว่าง categories เครื่องมือในการวิเคราะห์เช่นนี้เรียกว่า กระบวนทัศน์ (paradigm) (Strauss & Corbin, 1998) Strauss และ Corbin (1998) กล่าวว่า การพิจารณาว่า category ถึงจุดอิ่มตัวก็ต่อเมื่อไม่พบคุณสมบัติใหม่ มิติต่างๆ เงื่อนไข การกระทำและปฏิสัมพันธ์ หรือผลที่เกิดขึ้นในข้อมูลอีก

4.3 การบูรณาการข้อมูลที่ได้จัดเป็นกลุ่ม (Selective coding) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า level III coding เป็นกระบวนการในการบูรณาการและขัดเกลาทฤษฎี (Strauss & Corbin, 1998) โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหา หมวดหมู่หลัก (central or core category) และสร้างความเชื่อมโยงระหว่าง categories (Charmaz, 1990) นักวิจัยใช้การอนุมาน (deductive) และอุปมาน (inductive) ตลอดระยะเวลาในการทำ constant comparative analysis ในการกำหนดและทดสอบสมมติฐาน โดยจะเกิดความคิดหรือความรู้ล่วงหน้า (hunch) เกี่ยวกับ core category และความสัมพันธ์ของ core category (Schreiber, 2001) Strauss (1987) ได้กำหนดเกณฑ์ 6 ข้อ ในการเลือก core category ได้แก่

(1) core category จะต้องเป็นหมวดหมู่หลักและทุก categories มีความสัมพันธ์กับ core category

(2) ต้องสามารถพบได้บ่อยในข้อมูล พร้อมทั้งสามารถระบุแต่ละ concept ได้

(3) ต้องแน่ใจได้ว่าข้อมูลไม่ถูกสร้างให้เกิด core category ขึ้น core category จะถูกนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ ระหว่าง categories อย่างมีเหตุผลและมีผล

(4) การตั้งชื่อ core category ควรเป็นนามธรรมเพื่อนำไปใช้ในการทำวิจัยอื่นๆ ในหลายๆ สาขา และสามารถนำไปพัฒนาทฤษฎีต่อไปอื่นๆ ได้

(5) เมื่อ concepts ต่างๆ ได้บูรณาการกับ concepts อื่นๆ จะทำให้การสร้างทฤษฎีมีความน่าเชื่อถือและมีอำนาจในการนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้เป็นอย่างดี

(6) concepts ต้องสามารถอธิบายความหลากหลายและความสำคัญของข้อมูล core category สามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ แม้ว่า เงื่อนไขหรือเหตุการณ์ที่พบจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์หรือภาวะการณ์ที่ไม่เหมือนกันก็ตาม

5. การบันทึกความทรงจำเชิงทฤษฎีและการเขียนไดอะแกรม (Theoretical Memo and Diagram)

การบันทึกความทรงจำเชิงทฤษฎีและการเขียนไดอะแกรม (Theoretical Memo and Diagram) เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการสร้างทฤษฎีในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยจะเขียน memo ในการสะท้อนความคิดเห็นและความคิดตลอดระยะเวลาที่ทำการวิเคราะห์ นักวิจัยอาจจะกำหนดข้อคำถามใน memo ตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล Memo ช่วยเตือนความทรงจำแก่นักวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลต่างๆที่สำคัญ (Strauss & Corbin, 1990, 1998) เมื่อเขียน memo นักวิจัยจะใช้ทั้งความคิดทั้งด้านอนุมานและอุปมาน การค้นหา concept จะได้มาจากความคิดด้านอุปมาน ขณะที่ความคิดด้านอนุมานจะช่วยประเมินความเชื่อมโยงระหว่าง concept categories และ subcategories

การเขียน memo อาจจะอยู่ในรูปของคำถามและการเล่าเรื่องสั้นๆ หรือพฤติกรรมที่เห็น Strauss และ Corbin (1998) ได้แยกแยะชนิดของ memo ไว้ 3 ชนิด ได้แก่ code note, theoretical notes และ operational notes การกำหนดรหัส open coding, axial coding และ selective coding จะพบใน code note สำหรับ theoretical notes จะเกี่ยวกับความคิดหรือแผนการเกี่ยวกับการสร้าง concept ต่างๆ operation notes จะช่วยกำหนดทิศทางในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึง Theoretical sampling นอกจากนี้ยังช่วยเตือนความจำแก่นักวิจัยไม่ให้มองข้ามความสำคัญของข้อมูล นอกจากนี้ memo ยังช่วยกำหนดขอบเขตในการศึกษาให้นักวิจัย (Schreiber, 2001)

การเขียนไดอะแกรมเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักวิจัยได้มีความเข้าใจและคาดการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง concept categories และ subcategories ในช่วงแรกๆ ไดอะแกรมที่สร้างอาจจะเป็นรูปแบบที่ง่าย จากนั้นก็จะเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ การสร้างไดอะแกรมจะส่งเสริมให้นักวิจัยได้สร้าง categories ใหม่ๆ และจัดกลุ่มได้อย่าง

รวดเร็ว ไดอะแกรมจะช่วยแสดงคุณสมบัติและมิติของ categories นอกจากนี้นักวิจัยจะพบว่าไดอะแกรมที่ดีมีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง categories รวมถึงขอบเขตและทิศทางของ categories ได้เป็นอย่างดี (Strauss & Corbin, 1998)

6. วรรณกรรมในฐานะที่เป็นแหล่งของข้อมูล (Literature as a Source of Data)

ในการสร้างทฤษฎีรากฐานนั้นมีความเชื่อที่แตกต่างกัน อยู่สองประการ เกี่ยวกับการทบทวนวรรณกรรม นักสร้างทฤษฎีรากฐาน (grounded theorist) บางคนเสนอแนะให้นักวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมก่อนลงมือทำวิจัย เพราะจะทำให้ได้รับประโยชน์จากการอ่านวรรณกรรมที่หลากหลาย ซึ่งจะมีส่วนช่วยในด้าน Theoretical sensitivity ทำให้ทราบข้อเด่นและข้อด้อยของการศึกษาที่ผ่านมา ช่วยในการสร้างทฤษฎีที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมข้อมูลสำคัญในการทำ Theoretical sampling (Munhall, 2007; Morse & Richard, 2002; Strauss & Corbin, 1990, 1998)

ในทางตรงกันข้าม นักสร้างทฤษฎีรากฐานอีกกลุ่มหนึ่งมีความเป็นห่วงว่าการทบทวนวรรณกรรมก่อนอาจทำให้นักวิจัยมีแนวคิดเกิดขึ้นก่อน (preconceived ideas) ที่จะได้แนวคิดที่แท้จริงจากการสร้างทฤษฎี หรืออาจกล่าวได้ว่าการปนเปื้อนความคิดในการสร้างทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมด้วยเหตุนี้ นักสร้างทฤษฎีกลุ่มนี้จึงแนะนำให้ นักวิจัยจำกัดการอ่าน เพื่อหลีกเลี่ยง preconceived ideas ในการสร้างทฤษฎี (Munhall, 2007)

อย่างไรก็ตามนักวิจัยแต่ละคนต่างก็มีภูมิหลังด้านการศึกษา ประสบการณ์ส่วนบุคคล ประสบการณ์เชิงวิชาชีพ และความรู้ต่างๆ ที่ได้มาจากการอ่าน เมื่อทำการวิจัย นักวิจัยส่วนใหญ่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะบูรณาการในสิ่งที่หล่อหลอมมาเป็นตนเองสู่การศึกษาวิจัยของตน เพราะเป็นไปได้ยากที่นักวิจัยจะไม่นำเอาความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาในการทำวิจัยได้ แม้ว่าการสร้างทฤษฎีรากฐานจะไม่กำหนดให้มีการทบทวนวรรณกรรม แต่ความจำเป็นของการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับคณะกรรมการการวิจัย หรือเจ้าของทุน ก็มีความจำเป็นในการทำโครงร่างการวิจัยเพื่อเสนอขอรับทุน (Munhall, 2007; Morse & Richard, 2002; Strauss & Corbin, 1990, 1998)

7. การบูรณาการทฤษฎี (Integration of Theory)

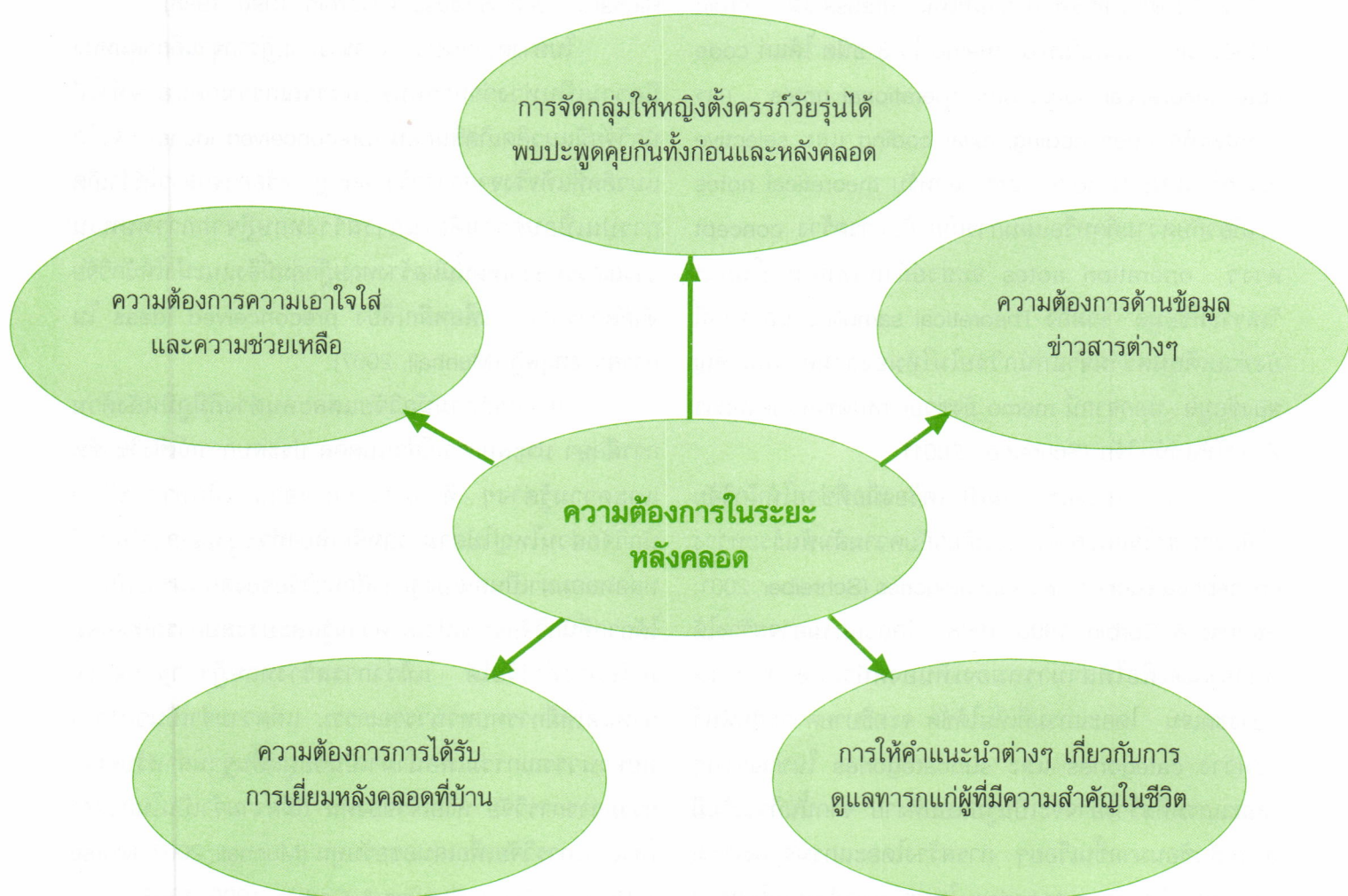
Strauss และ Corbin (1998) ได้เสนอเทคนิคหลายประการในการบูรณาการทฤษฎี (Integration of Theory) ได้แก่ การเขียนเล่าเรื่อง (storyline) การใช้ประโยชน์จากไดอะแกรม และการทบทวนและจัดประเภทของ memo

การเขียนเล่าเรื่อง จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ทบทวนความคิดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณาการทฤษฎี การบันทึกเรื่องราวช่วยระบุ concepts และความสัมพันธ์ระหว่าง concepts ตลอดระยะเวลาการเขียนบรรยายเรื่องราว (narrative process) เมื่อมีการนำเทคนิคนี้มาใช้ผู้วิจัยสามารถที่จะตั้งคำถามถามตนเองอยู่ตลอดเวลาและพยายามค้นหาคำตอบ ตัวอย่างของคำถามที่ใช้ในขั้นตอนนี้ เช่น เกิดอะไรขึ้น ณ ขณะนี้? มีสิ่งใดที่ทำให้ฉันรู้สึกสนใจอยู่ตลอด? (Strauss & Corbin, 1998)

การใช้ไดอะแกรมเป็นเทคนิคที่สองสำหรับการบูรณาการทฤษฎี เพราะไดอะแกรมเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่า

ดังกล่าวในคุณลักษณะที่ 5 ข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่าไดอะแกรมยังช่วยให้นักวิจัยได้มองเห็น concepts แทนรายละเอียดของข้อมูล นักวิจัยควรหลีกเลี่ยงที่จะสร้างไดอะแกรมที่มีความซับซ้อนมากเกินไป ไดอะแกรมที่ดีจะประกอบไปด้วยคำที่ไม่ฟุ่มเฟือย เส้นแสดงความสัมพันธ์หรือลูกศรที่ไม่มากและยุ่งเหยิงจนเกินไป ตัวอย่างเช่น การวิจัยเรื่อง การตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจของวัยรุ่นไทยโดยการสร้างทฤษฎีรากฐาน (Neamsakul, 2008) ได้สัมภาษณ์วัยรุ่นไทยจำนวน 20 ราย เกี่ยวกับความต้องการในระยะหลังคลอด และสรุปได้ตั้งไดอะแกรมที่ 1

เทคนิคที่ 3 ในการบูรณาการทฤษฎีได้แก่การทบทวนและจัดประเภทของ memo ใน memo จะประกอบด้วย concept ต่างๆ ที่บันทึกไว้ตลอดช่วงการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล และจะถูกจัดประเภทเป็น categories หรือ specific themes

ไดอะแกรมที่ 1 ความต้องการในระยะหลังคลอดของวัยรุ่นหญิงไทย

การบูรณาการทฤษฎีเกิดขึ้นจากกระบวนการที่นักวิจัยมีการทบทวน categories หรือ specific themes อย่างรอบคอบพร้อมทั้งค้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง categories (Strauss & Corbin, 1998)

สรุป

การสร้างทฤษฎีรากฐาน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพชนิดหนึ่งที่กำลังเป็นที่แพร่หลายในวิชาชีพต่างๆ และช่วยให้ผู้วิจัยได้ค้นพบทฤษฎีระดับกลางซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในวิธีการอย่างถ่องแท้ตลอดจนการปฏิบัติตามขั้นตอน จะช่วยให้ผู้วิจัยมีการสร้างทฤษฎีที่ดี และมีคุณภาพ นักวิจัยเชิงคุณภาพมือใหม่ต้องการคำปรึกษาแนะนำจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพื่อให้ทฤษฎีที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บรรณานุกรม

ชาย โพธิ์สีดา (2547). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

Blumer, H. (1969). **Symbolic interactionism: Perspective and method**. Englewood cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Charmaz, K. (1990). Discovering chronic illness: Using grounded theory. **Social Science and Medicine**, 30(11), 1161-1172.

Charmaz, K. (2000). **Constructivist and objectivist grounded theory**. In N. K. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research* (2nd ed., pp. 509-535). Thousand Oaks, CA: Sage.

Charmaz, K. (2006). **Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis**. Thousand Oaks: Sage publications.

Clark, E., & McCann, T. V. (2003). Grounded theory in nursing research: Part 1--methodology. **Nurse Researches**, 11(2), 7-18.

Clarke, A. E. (2005). **Situational analysis: Grounded theory after the postmodern turn**. Thousand

Oaks: Sage publications.

Dey, I. (1999). **Grounding grounded theory: Guidelines for qualitative inquiry**. Toronto, ON: Academic Press.

Glaser, B. G. (1978). **Theoretical sensitivity**. Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G. (1992). **Basics of grounded theory analysis**. Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G. (2005). **The grounded theory perspective III: Theoretical coding**. Mill Valley, CA: Sociology Press.

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1965). **Awareness of Dying**. Chicago: Aldine.

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). **The discovery of grounded theory**. Chicago: Aldine.

Jonassen, D. H. (1991). Evaluating constructivistic learning. **Educational Technology**, 31, 28-33.

Mead, G. H. (1934). **Mind Self and Society**. Chicago: University of Chicago Press.

Morse, J. (1994). Designing funded qualitative research. In Denzin, N. & Lincoln, Y. (Eds.), **Handbook of Qualitative Research** (pp. 220-235). Thousand Oak, CA: Sage Publication.

Morse, J., & Richards, L. (2002). **README FIRST for a user's guide to qualitative methods**. Thousand Oaks: CA: Sage.

Munhall, P. L. (2007). **Nursing research: A qualitative perspective** (4th ed.). Boston: Jones and Bartlett Publishers, Inc.

Neamsakul, W. (2008). **Unintended Thai Adolescent Pregnancy: A Grounded Theory Study**. Unpublished dissertation, University of California San Francisco, U.S.

Saarikallio, S. & Erkkilä, J. (2007). The role of music in adolescents' mood regulation. **Psychology of Music**, 35(1), 88-109.

Schreiber, R. S. (2001). The "how to" of grounded theory: Avoiding the pitfalls. In Schreiber, R. S. &

- Stern, P. N. (Eds.), **Using grounded theory in nursing (pp.55-83)**. New York: Springer Publishing Company.
- Stern, P. N., & Covan, E. (2001). Early grounded theory: Its processes and products. In Schreiber, R. & Stern, P. N. (Eds.), **Using grounded theory in nursing (pp. 17-34)**. New York: Springer Publishing Company.
- Stewart, D. W. & Shamdasani, P. N. (1990). **Focus groups: Theory and practice**. London: Sage.
- Strauss, A. (1987). **Qualitative analysis for social scientists**. New York: Cambridge University press.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). **Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques**. Newbury Park: Sage publications.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). **Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory** (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage publications.
- Sun, F. K., Long, A., Boore, J., & Tsao, L. I. (2006). A theory for the nursing care of patient at risk of suicide. **Journal of Advanced Nursing**, 53(6), 680-690.